

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1946 kl. 1 em.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om revision av riksdagens arbetsformer m. m.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 102 i första kammaren av herr *Anderson, Axel Ivar, m. fl.* och nr 194 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*, dels ock de ävenledes likalydande motionerna nr 103 i första kammaren av herr *Anderson, Axel Ivar, m. fl.* och nr 193 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*

I motionerna I: 102 och II: 194 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förnyad, skyndsamt utredning angående revision av riksdagens arbetsformer i enlighet med de i motionerna uppdragna riktlinjerna samt om framläggande snarast möjligt av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

I motionerna I: 103 och II: 193 hemställes, att riksdagen måtte besluta den ändringen i reglementariska föreskrifter för riksdagen, att i § 3, vilken handlar om skyndsamt och planmässighet i riksdagsarbetet, som ett nytt, andra stycke insattes: »För detta ändamål skola utskottens ordförande den 1 och 15 i varje månad till talmännen avlämna skriftliga redogörelser för arbetet i utskotten, angivande slutbehandlade ärenden, ärenden under behandling och ärenden, som under den närmaste tiden äro avsedda att upptagas»; samt att riksdagen måtte besluta uttala de önskemål och rekommendationer angående tiden för kamrarnas plena, utskottsarbetets organisation och avlämnandet av svaren på interpellationer och enkla frågor, som ha omnämnts i dessa motioner.

Beträffande motiveringen för de i motionerna framställda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Den svenska riksdagens arbetsformer ha i mångt och mycket en för vår konstitution säregen karaktär med gammal hävd. Då 1810 års riksdagsordning vid tvåkammerssystemets införande år 1866 ersattes med den ännu gällande riksdagsordningen, ägnades föga uppmärksamhet åt frågan om riksdagens arbetsorganisation. Denna lämnades i allt väsentligt orubbad endast med erforderlig anpassning efter det nya riksdagsskicket. Redan kort efter sin tillkomst började emellertid den nya riksdagsordningen göras till föremål för kritik. Tid efter annan ha förslag väckts syftande till att få till stånd en bättre ordning för riksdagsarbetet. Till en början gällde förslagen huvudsakligen avskaffande eller förändring av de tillfälliga utskotten. Fram-

emot sekelskiftet aktualiserades emellertid en rad andra spörsmål, väsentligen framkallade av den alltmer påtagliga ökningen av riksdagens arbetsbelastning och de därav följande svårigheterna att slutföra arbetet inom den därför avsedda tiden.

Icke förrän vid 1900 års riksdag ledde reformförslagen till något positivt resultat. De smärre grundlagsändringar, som då genomfördes, avsågo att skapa möjligheter för ett snabbare igångsättande av riksdagens arbete. Så ändrades formerna för utfärdande och granskning av riksdagsmännens fullmakter i syfte att undvika tidsspillan för kamrarna. Samma ändamål tjänade bestämmelsen att riksdagens öppnande i stället för som dittills senast femte söckendagen efter riksdagens början skulle ske senast andra söckendagen därefter. Vidare förkortades då dels den frist, inom vilken valen till de ständiga utskotten skulle äga rum, från åtta till sex dagar efter riksdagens öppnande, dels den tidrymd, inom vilken utskotten skulle sammanträda, från fyra till två dagar efter valen.

Dessa ändringar visade sig emellertid snart otillräckliga. De ständigt växande svårigheterna för riksdagen att inom rimlig tid bemästra sitt arbetsmaterial nödvändiggjorde en mera allsidig prövning av möjligheterna till en rationellare arbetsorganisation. För detta ändamål tillsattes 1907 en kommitté, som avgav betänkande och förslag till författningsändringar samma år. I huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget genomfördes vid 1909 års riksdag en rad grundlagsändringar, bland vilka de betydelsefullaste rörde de ständiga utskotten. Ett jordbruksutskott inrättades. Härvid bröts den enhetliga princip, som tidigare gällt för ärendenas fördelning mellan utskotten. Den formella fördelningsgrunden fick vika, i det att det nya utskottet inom sitt kompetensområde erhöll både statsregleringsfrågor och vissa lagstiftningsfrågor rörande jordbruket m. m., vilka voro materiellt samhöriga. Dessutom företogos vissa jämkningar och överflyttningar av ärenden mellan de redan bestående ständiga utskotten. Grundlagsändringarna av år 1909 inneburo vidare vissa inskränkningar i motionstiden. Medan dittills ingen tidsbegränsning funnits stadgad för motion i anledning av kungl. proposition, avlämnad efter riksdagens öppnande, eller rörande ämne hörande till tillfälligt utskotts behandling, infördes då för det förra fallet en motions-tid av femton dagar från propositionens avlämnande, för det senare en av tjugu dagar från riksdagens öppnande.

Utvecklingen gjorde emellertid snart även dessa ändringar otillräckliga. År 1916 tillsattes en ny kommitté för utredning av frågan om ytterligare åtgärder för att underlätta riksdagsarbetet. De förslag, som kommittén avgav, lades till grund för en kungl. proposition till 1917 års riksdag. De däri föreslagna grundlagsändringarna antogos slutgiltigt år 1918. Lagutskottet uppdelades därigenom i två utskott, och i samband därmed återfördes dit vissa av de år 1909 till jordbruksutskottet överflyttade lagstiftningsfrågorna. Därjämte ändrades tidpunkten för lagtima riksdags början från den 15 till den 10 januari samt vidtogos vissa åtgärder för att få till stånd ett snabbare framläggande av riksdagens arbetsmaterial. Sålunda infördes en dittills sak-

nad begränsning av propositionstiden. Propositionerna till lagtima riksdag skulle avlämnas inom sjuttio dagar från dess öppnande samt finge ej avlåtas senare med mindre Konungen funne någon under riksdagen inträffad händelse därtill föranleda eller prövade uppskov med framställningen lända riket till men. Vidare stadgades för väckande av motioner i grundlagsfrågor en tidsbegränsning av fyrtio dagar från riksdagens öppnande, varjämte tiden för motioner i anledning av kungl. proposition avlåten efter riksdagens öppnande inskränktes från femton till tio dagar efter avlämnandet, dock med rätt för vederbörande kammare att medgiva utsträckning av tiden till högst tjugu dagar.

Även efter genomförandet av dessa grundlagsändringar framfördes vid upprepade tillfällen i riksdagen förslag om reformer i olika avseenden beträffande riksdagens arbetssätt. Riksdagen begärde också år 1930 på initiativ av konstitutionsutskottet i skrivelse till Kungl. Maj:t utredning angående de ändringar i grundlag och andra författningar, som kunde vara erforderliga för ett mera ändamålsenligt anordnande av riksdagens arbete. Med anledning härav tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté, som år 1931 avgav betänkande med förslag till en rad grundlagsändringar, vilka med vissa formella jämkningar övertogs i Kungl. Maj:ts proposition till 1932 års riksdag. En del av dessa grundlagsfästes följande år. I syfte att underlätta riksdagens möjligheter att på ett relativt tidigt stadium överblicka sitt arbetsmaterial inskränktes propositionstiden till sextio dagar samt avskaffades de speciella motionstider av fyrtio dagar och tjugu dagar, som dittills gällt för grundlagsfrågor respektive ämnen hörande under tillfälligt utskotts behandling. Samtidigt förlängdes dock den generella motionstiden vid riksdagens början från tio till tolv dagar. Beträffande utskottsväsendet infördes ej några mera genomgripande förändringar. Kompetensreglerna rörande de ständiga utskotten uppmjukades emellertid genom ett stadgande, som möjliggjorde remiss av närbesläktade frågor till ett och samma utskott. Vidare gjordes i föreskrifterna om stats- och bevillningsutskottens arbetsuppgifter en ändring av innehåll, att dessa, i vad de hänförde sig till budgetens slutliga sammanställande, skulle fullgöras gemensamt eller efter samråd med övriga utskott, som handlade statsregleringsfrågor. I de reglementariska föreskrifterna hade redan år 1932 intagits ett stadgande om införande av budgetdeputerade.

Det må i detta sammanhang även erinras om att ett nytt ständigt utskott inrättades år 1937 samt att fyra år senare en del ändringar i riksdagens arbetsformer genomfördes för att bl. a. möjliggöra en snabbare behandling av brådskande ärenden.

Diskussionen kring riksdagens arbetsformer hade emellertid icke därmed upphört. I sitt memorial nr 16 år 1943 konstaterade konstitutionsutskottet, att det visat sig icke blott under då rådande exceptionella krisläge utan även under åren före det andra världskrigets utbrott, att riksdagens arbetsorganisation trots de dittills genomförda reformerna icke kunde anses tillfredsställande. Utskottet hade därför funnit sig böra till omprövning upptaga frågan om reformering i vissa viktiga hänseenden av riksdagens arbetsformer.

Vad först angår frågan om riksdagens sessionstid, uttalade utskottet, att den avsevärda förlängning av riksdagstiden, som så småningom kommit att äga rum och som ingalunda vore en kristidsföreteelse, ur flera synpunkter medförde allvarliga olägenheter. Då emellertid riksdagen till följd av statsverksamhetens ansvällning även framdeles sannolikt komme att behöva vara samlad under minst fem och en halv à sex månader årligen och det vore av vikt, att sammanträdestiden förlades till så lämpliga delar av året som möjligt, hade utskottet funnit sig böra till prövning upptaga frågan angående en omläggning av riksdagens sessionstid. Enligt en åsikt, som framförts inom utskottet, borde riksdagen börja omkring den 1 november och sluta omkring den 1 maj. Utskottet ansåg sig emellertid icke under rådande krisläge böra förorda en sådan lösning, då förslagets realiserande krävde en omläggning av budgetåret, vilket medförde genomgripande konsekvenser för hela förvaltningsverksamheten. Enligt en annan ävenledes inom utskottet framförd åsikt borde tidpunkten för riksdagens början förläggas till omkring den 1 december eller något tidigare, varvid någon omläggning av budgetåret ej bleve nödvändig. Härigenom skulle under sammanträdestiden före jul det förberedande riksdagsarbetet kunna slutföras, varefter riksdagen efter nyår omedelbart på ett effektivt sätt skulle kunna gripa sig an med arbetet. Även denna lösning av frågan avböjdes emellertid av utskottet. Antalet ur statsverkspropositionen utbrutna punkter kunde nämligen befaras bliva relativt stort, varigenom riksdagsarbetet lätt skulle kunna försenas och syftemålet med omläggningen av sessionstiden förfelas. För en sådan lösning uttalade sig emellertid fyra reservanter, som dock i första hand ansågo, att frågan huruvida riksdagstidens längd skulle kunna förkortas genom en målmedveten rationalisering av riksdagsarbetet, borde tagas under omprövning.

Utan att vilja motsätta sig en närmare omprövning av de ovan nämnda förslagen hade utskottet för egen del stannat vid en lösning med en riksdag, som skulle börja den 10 januari och efter vårsessionens slut samlas till en andra arbetsperiod på hösten. Med en lämplig organisation av riksdagsarbetet borde enligt utskottets mening en vårsession kunna avslutas omkring fyra månader efter riksdagens början, varvid alla frågor av väsentlig betydelse för statsregleringen skulle avgöras. Vid höstsessionen kunde sedan till behandling upptagas frågor, som ej medhunnits under våren samt nya propositioner. De fyra reservanterna framförde emellertid starka betänkligheter mot denna linje, framför allt för att den enligt deras uppfattning gjorde en mycket väsentlig utvidgning av den sammanlagda riksdagstiden högst sannolik. På tanken att kunna skapa garantier för att vårsessionen bleve avslutad i början av maj, kunde man nämligen ej bygga några säkra förhoppningar. Anordningen med en vår- och en höstsession skulle därjämte vara förenad med åtskilliga praktiska olägenheter av skilda slag.

Vad angår frågan om riksdagens arbetsmaterial, framhöll utskottet att för att skapa tillfredsställande arbetsförhållanden inom riksdagen krävdes en rationell planläggning av propositionerna. En betydande del av dessa hade under en följd av år framlagts på ett mycket sent stadium av riksdagen,

vilket medfört en ojämn arbetsbelastning inom utskotten, en förlängning av riksdagstiden och en olämplig forcering av arbetet mot riksdagens slut. Tendensen vore icke enbart en kristidsföreteelse. En förändring till det bättre i fråga om tiden för propositionernas framläggande fann utskottet nödvändig. En sådan förbättring hade också i interpellationssvar av statsministern den 17 november 1943 ställts i utsikt för den kommande riksdagen. En dylik förklaring kunde emellertid icke ur de synpunkter som konstitutionsutskottet hade att företräda anses tillfyllestgörande. Verkliga garantier borde skapas för att den ordinarie propositionstiden icke annat än i verkligt trängande fall överskredes. En lösning vore, att propositioner efter propositionstidens utgång finge avlämnas först efter samråd med talmanskonferensen. En annan utväg, som kunde kombineras med den förra, vore, att riksdagen själv ägde besluta om den skulle mottaga eller utan utskottsbehandling avvisa en enligt dess mening för sent avlämnad proposition. Vidare borde skyldighet införas för regeringen att vid riksdagens början förelägga denna en plan över de propositioner, som vore att vänta under riksdagen.

Utskottet sade sig i detta sammanhang ej kunna undgå att framhålla sambandet mellan arbetsförhållandena inom riksdagen och inom Kungl. Maj:ts kansli. Departementens statssekreterarbyråer och rättsavdelningar vore redan under normala förhållanden och givetvis ännu mera i dåvarande krisläge starkt arbetsbelastade. Det syntes utskottet antagligt, att vissa åtgärder inom dessa skulle kunna vara ägnade att befordra ett snabbare och mera planmässigt framläggande för riksdagen av de propositioner, vilkas utarbetande närmast ankomme på tjänstemännen inom ifrågavarande byråer och avdelningar.

Ett betydelsefullt led i rationaliseringen av riksdagens arbetsformer vore enligt utskottets uppfattning en omreglering av sättet för budgetbehandlingen. Utskottet erinrade om att riksdagen år 1939 i skrivelse till Konungen hemställt om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan angående omläggning av riksdagens budgetarbete samt att denna hemställa ännu ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Det vore emellertid enligt utskottets mening icke möjligt, att vid en omprövning av frågan om reformering av riksdagens arbetsformer längre uppskjuta igångsättandet av utredningen om en så viktig del av detta spørsmål som riksdagens budgetarbete.

En omreglering av riksdagens budgetarbete kunde enligt utskottets uppfattning medföra förändringar beträffande de budgetbehandlande utskottens kompetensområden och sammansättning. Bortsett härifrån och oberoende av det resultat, till vilket en utredning av frågan om budgetbehandlingen kunde leda, ansåg konstitutionsutskottet en utökning av antalet ledamöter i statsutskottet från 24 till 30 erforderlig. Vidare borde antalet ledamöter i sextonmannautskotten, fränsett utrikesutskottet, utökas. Däremot ville utskottet icke förorda en undersökning av spørsmålet om de tillfälliga utskottens avskaffande.

Mot bakgrunden härav hemställde utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville, under åberopande av vad utskottet anfört, anhålla om

skyndsamt utredning av frågan om revision av riksdagens arbetsformer samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Kamrarna biföllo utskottets hemställan, första kammaren dock med uteslutande av motiveringen. (Riksdagens skrivelse nr 516.)

I anledning av riksdagens hemställan tillkallades i december 1943 sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning av frågan om revision av riksdagens arbetsformer.

I sitt den 20 mars 1944 avgivna betänkande (SOU 1944:8) föreslog de sakkunniga en rationalisering av riksdagsarbetet genom vissa reformer, syftande dels till att i största möjliga utsträckning tillförsäkra riksdagen huvuddelen av propositionerna inom den ordinarie propositionstiden, dels till att möjliggöra en bättre planering av riksdagens arbete. Enligt de sakkunnigas förslag borde, vad först angår frågan om propositionstiden, bestämmelserna i § 54 riksdagsordningen i så måtto skärpas, att propositioner, som avlämnats efter sextio dagar från lagtida riksdags öppnande och icke föranletts av en under riksdagen inträffad händelse, skulle vara av den art, att Konungen prövat uppskov med framställningen lända riket till »allvarligt» men. Vidare borde i § 58 riksdagsordningen bestämmelser införas, som möjliggjorde för riksdagen att på vederbörande utskotts framställning genom sammanstämmande beslut av båda kamrarna uppskjuta behandlingen av proposition, som avlämnats efter den ordinarie propositionstiden. Slutligen förordades, att Kungl. Maj:t vid riksdagens öppnande skulle överlämna förteckning över de propositioner, som vore att vänta under riksdagen.

Enligt de sakkunnigas mening borde vidare § 3 reglementariska föreskrifter för riksdagen kompletteras med stadgande om att talmännen för riksdagsarbetets allmänna planläggning och ledning skulle den 1 och 15 i varje månad från utskottens ordförande tillhandahållas skriftliga redogörelser för arbetet i utskotten.

Beträffande utskottens sammansättning och verksamhet tillstyrkte de sakkunniga, att bankoutskottet, lagutskotten och jordbruksutskottet skulle utökas till tjugumannautskott samt att frågan om den hos riksdagen tjänstgörande kanslipersonalens avlöningsförhållanden skulle upptagas till omprövning. Vidare borde förmiddagarna i större utsträckning än nu frigöras för utskottens sammanträden samt i presidiet för ett särskilt utskott icke inväljas någon, som redan tillhörde presidiet för ständigt utskott. De sakkunniga uttalade sig därjämte mot avskaffandet av de tillfälliga utskotten, men ansågo, att viss begränsning borde ske av det inom dessa utskott tillämpade remissförfarandet.

Vad angår ärendenas behandling i kamrarna, föreslog de sakkunniga bl. a., att propositioner skulle vid kammarplena utan avbrott i pågående förhandlingar få avlämnas direkt till talmännen samt att motioner skulle få ingivas direkt till kammarens kansli. Därjämte borde viss ändring ske i de i § 59 riksdagsordningen intagna reglerna angående snabbbehandling av ärenden.

Slutligen förordade de sakkunniga, att grunderna för beräkning av riks-

dagsmännens arvoden förändrades därhän, att arvodena ersattes med dels ett fast årsarvode å 4 200 kronor att utbetalas med ett belopp av 350 kronor för månad, dels ett dagarvode att under riksdagstiden utgå med fem kronor för ledamot, som vore bosatt å riksdagsorten, och femton kronor för övriga ledamöter.

De sakkunniga höllo för sin del före, att om de föreslagna reformerna genomfördes, skulle riksdagen bliva i stånd att utan olämplig forcering fullgöra sitt arbete inom en tidrymd, som normalt icke torde behöva överstiga fem månader. Under sådana förhållanden saknades enligt de sakkunnigas mening anledning att förorda någon uppdelning av sessionstiden i en vår- och en höstsession, allra helst en dylik uppdelning, på sätt reservanterna inom konstitutionsutskottet påvisat, måste förutsättas bliva förenad med betydande olägenheter av skilda slag. Ej heller ansågo de sakkunniga en förflyttning av riksdagens början till den 1 december eller annan tidpunkt önskvärd eller behövlig.

Efter att ha inhämtat riksdagsgruppernas uppfattning angående de sakkunnigas förslag ansåg sig regeringen, enligt vad dåvarande chefen för justitiedepartementet meddelade i första kammaren den 29 mars 1944, icke böra under den då pågående riksdagen framlägga förslag angående revision av riksdagens arbetsformer.

I motionerna I: 102 och II: 194 uttalas, att tidpunkten nu synes vara inne att försöka åstadkomma en lösning av problemet om rationellare arbetsformer för riksdagen. Överhuvud kräver enligt motionärernas mening omsorgen om folkrepresentationens anseende och om vår demokratis styrka, att riksdagen lägger sig allvarligt vinn om att på ett effektivt sätt organisera sitt eget arbete. Då en regelbunden förlängning av den tidigare som normal betraktade riksdagstiden förefaller oundviklig, synes en ändring av sessionstiden böra komma i första rummet bland åtgärder i rationaliserande syfte. Motionärerna uttala i detta sammanhang sin anslutning till det av 1943 års reservanter inom konstitutionsutskottet förordade förslaget om en enhetlig riksdagssession med början omkring den 1 december. I samband härmed föreslås införande av ett fast och tillräckligt högt årsarvode att utgå för riksdagsledamot utanför Stockholm med kronor 1 000 per månad för tiden $\frac{1}{12}$ — $\frac{31}{5}$ och kronor 350 per månad för återstående del av året, samt för riksdagsledamot bosatt i Stockholm med kronor 750 respektive 250. Motionärerna förorda slutligen även de av de sakkunniga föreslagna åtgärderna, syftande till att i största möjliga utsträckning tillförsäkra riksdagen huvuddelen av propositionerna inom den ordinarie propositionstiden samt det ävenledes av de sakkunniga framlagda förslaget om en ändring av reglerna i § 59 riksdagsordningen om snabbbehandling av ärenden.

I motionerna I: 103 och II: 193 upptagas i anslutning till de sakkunnigas förslag vissa reformer, som för sitt genomförande icke kräva grundlagsändring. Sålunda föreslås, att till § 3 reglementariska föreskrifter för riksdagen skall fogas ett stadgande, enligt vilket utskottens ordförande den 1 och 15 i varje månad till talmännen skola avlämna skriftliga redogörelser för arbetet

i utskotten. Vidare förordas, att kamrarnas plena såvitt möjligt utsätts till eftermiddagarna med början exempelvis kl. 14, varigenom förmiddagarna i ökad utsträckning skulle frigöras för utskottens sammanträden, samt att arbetsplena böra under större delen av riksdagen hållas onsdagar och fredagar samt blott vid riksdagens slut och eljest vid behov även lördagar. Därjämte bör enligt motionärernas mening ingen inväljas i presidiet för särskilt utskott, som redan tillhör presidiet för ständigt utskott, samt en begränsning ske av remissförfarandet inom de tillfälliga utskotten.

Utskottet. Riksdagens arbetsorganisation kan icke anses tillfredsställande. Riksdagstidens avsevärda förlängning — till väsentlig del betingad av arbetsmaterialets ökade omfattning — och särskilt dess utsträckning till långt in på sommaren, den ojämna arbetsbelastningen och forceringen av arbetet mot riksdagens slut medföra, såsom gång efter annan understrukits, olägenheter av allvarlig art. En revision av riksdagens arbetsformer är därför av behovet påkallad.

Riksdagens arbetsförhållanden äro i betydande grad beroende av dess arbetsmaterial, vilket till huvudsaklig del utgöres av de kungl. propositionerna. Utskottet kunde i sitt ovan angivna memorial från hösten 1943 konstatera, att en väsentlig del av propositionerna under en följd av år framlagts efter den ordinarie propositionstidens utgång och ej sällan på ett mycket sent stadium av riksdagen. Tendensen har jämväl under de senaste åren, med viss reservation för vårsessionen 1944, varit densamma. Sålunda avgåvos vårsessionen 1944 46 och vårsessionen 1945 91 propositioner efter den ordinarie propositionstidens utgång. Vid innevarande riksdag ha hittills 101 propositioner avlämnats efter den 12 mars. Propositionernas försenade avlämnande torde huvudsakligen bero dels på otillräcklig planering inom regeringen av frågan om propositionernas framläggande, dels ock på det förhållandet, att departementen och i synnerhet deras statssekreterarbyråer och rättsavdelningar, vilka närmast svara för propositionernas utarbetande, äro överbelastade. Någon rationell ordning av riksdagens arbete kan emellertid icke skapas, om ej åtgärder vidtagas för att möjliggöra ett mera planmässigt framläggande för riksdagen av propositionerna, än vad hittills varit fallet. Utskottet erinrar i detta sammanhang om att utskottet år 1943 betonade sambandet mellan arbetsförhållandena inom riksdagen och Kungl. Maj:ts kansli.

Lösningen av frågan om propositionernas framläggande är avgörande för ställningstagandet till det under senare år livligt dryftade spörsmålet om riksdagens sessionstid. Skulle en förlängning av riksdagstiden utöver vad som tidigare betraktats som normalt, nämligen cirka fem månader, visa sig nödvändig, föreligga, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, tre olika möjligheter. Antingen kan riksdagstiden, i överensstämmelse med vad under de senaste åren varit fallet, uppdelas i en vår- och en höstsession, eller kan tidpunkten för riksdagens öppnande skjutas tillbaka till den 1 december eller något tidigare eller också kan riksdagen taga sin början

väsentligt tidigare under hösten, så tidigt att en tillbakaflyttning av budgetårets början blir nödvändig.

Ett spörsmål av väsentlig betydelse för en rationalisering av riksdagens arbetsformer är frågan om en omreglering av sättet för budgetbehandlingen i riksdagen. Utskottet får i detta sammanhang framhålla, att riksdagen innevarande år i anledning av i ämnet väckta motioner och efter utskottets hemställan i skrivelse (nr 218) till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t snarast måtte föranstalta om företagande av den av 1939 års lagtima riksdag begärda allsidiga och förutsättningslösa utredningen av frågan om en omläggning av riksdagens budgetarbete i syfte att häri ernå större ändamålsenlighet, planmässighet och enhetlighet.

En omreglering av riksdagens budgetarbete kan innebära förändringar beträffande de budgetbehandlande utskottens kompetensområden och sammansättning. Bortsett härifrån ha i samband med diskussionen om riksdagens arbetsformer framlagts ändringsförslag rörande utskottsväsendet, riksdagsarbetets allmänna planläggning, ärendenas behandling i kamrarna, riksdagsmännens arvoden m. m. Dessa frågor äro förvisso värda beaktande men behöva enligt utskottets mening icke lösas förrän i samband med att de i det föregående omnämnda mera väsentliga problemen tagas under omprövning eller sedan dessa lösts.

Av vad nu anförts framgår, att konstitutionsutskottet anser sig böra förorda, att frågan om en revision av riksdagens arbetsformer göres till föremål för förnyad utredning. Då denna icke blott måste beröra riksdagens arbetsorganisation utan även taga hänsyn till arbetsförhållandena inom Kungl. Maj:ts kansli, synes det utskottet uppenbart, att den ej lämpligen kan företagas inom utskottet eller av annat riksdagsorgan utan bör verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg. Utredningsorganet bör vara sammansatt av personer med aktuell erfarenhet från skilda grenar av riksdagsarbetet ävensom av sakkunniga med motsvarande kännedom om arbetet inom regeringen och Kungl. Maj:ts kansli.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning av frågan om revision av riksdagens arbetsformer samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda; samt
- 2) att motionerna
 - a) I: 102 och II: 194 samt
 - b) I: 103 och II: 193 måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Stockholm den 13 juni 1946.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar Hallén, Jones Erik Andersson, Gottfrid Karlsson, Källman, Herlitz, Karl August Johanson, Elmgren*, Björck*, Oscar Mattsson, John Gustavson, Söderdahl, Fast*, Pettersson i Norregård, Nilsson i Göteborg*, Nolin, Spångberg, Johnsson i Stockholm, Dickson och fröken Nygren.*

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr *Spångberg* mot vissa delar av utskottets motivering.
